

- застосування потенціалу традицій українського народу щодо формування готовності до відповідального батьківства;

- організація та проведення занять для педагогів інтернатних закладів «Формуємо готовність до відповідального батьківства старшокласників».

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної багатогранної проблеми формування готовності до відповідального батьківства у вихованців інтернатних закладів. Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на дослідження гендерних відмінностей у процесі формування готовності до відповідального батьківства у вихованців шкіл-інтернатів.

Список використаних джерел

1. Канішевська, Л. В. (2021). Формування готовності до відповідального батьківства в старшокласників інтернатних закладів як науково-педагогічна проблема. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки: зб. наук. праць. Бердянськ: БДПУ, 2, 171–182.*

2. Канішевська, Л. В. (2012). Реалізація педагогічних функцій загальноосвітніх шкіл-інтернатів у контексті підготовки вихованців до самостійної життєдіяльності. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 16 (1), 84–91.*

3. Канішевська, Л. В., Свириденко, С. О., Кузьменко, Л. В., Бернацька, О. Б., Карпушевська, Л. Р., Грітчина, А. І., & Ляшук, О. С. (2015). *Формування цінностей сімейного життя у вихованців закладів інтернатного типу : монографія.* Харків «Друкарня Мадрид».

4. Кізь, О. Б. (2003). *Формування психологічної готовності вихованців інтернатних закладів до створення сім'ї.* (Дис. докт. психол. наук). Тернопіль.

5. Шахрай, В. (2020). Формування готовності старшокласників до відповідального батьківства: основні поняття дослідження. *Інноватика у вихованні, 11(2), 48–54.*

Н.П. Касіч

м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНІСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито організаційно-педагогічні умови виховання цілеспрямованості старших підлітків у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. Проаналізовано ефективність організаційно-педагогічних умов виховання цілеспрямованості та акцентовано на необхідності залучення учнів 7–9-х класів до фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Ключові слова: виховання, організаційно-педагогічні умови, старші підлітки, фізкультурно-оздоровча діяльність, цілеспрямованість.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та існуючий досвід закладів

загальної середньої освіти переконливо доводять, що проблема виховання цілеспрямованості учнівської молоді у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності заслуговує на особливу увагу. З огляду на це, актуалізується удосконалення організаційно-педагогічних умов виховання цілеспрямованості старших підлітків у поєднанні з дієвими формами і методами освітньої роботи. Необхідність проведення дослідження з даної теми зумовлене також поступовим зниженням у старших підлітків інтересу до фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої діяльності, що веде до неповноцінного фізичного розвитку й формування учнів як особистостей, майбутніх захисників Батьківщини (Касіч, 2018, с. 48-52; Остапенко, 2016, с. 40-43).

Вивчення наукової літератури стосовно сутності понять «цілеспрямованість», «виховання цілеспрямованості» та їх особливостей дає підстави вважати, що вони різною мірою розглядалися в роботах українських та зарубіжних учених. Так, теоретичним підґрунтям для розроблення проблеми виховання цілеспрямованості старших підлітків стали праці С. Рубінштейна, Д. Горєва, Є. Гур'янова, М. Тимчика та інших, в яких розкрито основи виховання вольових якостей особистості. Поряд з цим учені розглядають цілеспрямованість як вольову якість, що дозволяє учням планомірно діяти, прагнучи до досягнення цілей, регулювати власну діяльність тощо (Касіч, 2019).

Виховний вплив занять фізичною культурою та фізкультурно-оздоровчою діяльністю на старших підлітків відображено в наукових доробках. Автори вказують, що участь у фізкультурно-оздоровчій діяльності позитивно впливає на духовний розвиток особистості, формування її моральних та вольових якостей, підвищує мотивацію самостійно займатися у спортивних гуртках для досягнення своєї мети.

За результатами аналізу наукової літератури з теми дослідження теоретично обґрунтовано та розроблено організаційно-педагогічні умови виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності (Касіч, 2019).

Зміст першої організаційно-педагогічної умови «впровадження дієвих форм і методів виховної роботи з метою формування у старших підлітків мотивації до фізкультурно-оздоровчій діяльності» передбачав використання сучасних фізичних вправ та видів спорту з урахуванням інтересів та бажань учнів 7–9-х класів.

Під час виховання цілеспрямованості учнів 7–9-х класів у фізкультурно-оздоровчій діяльності проводилися індивідуальні та колективні заходи, позакласні та позашкільні заняття, самостійна робота тощо.

Ефективність виховання цілеспрямованості старших підлітків була зумовлена використанням педагогами таких методів виховної роботи, як рефлексивно-експліцитний метод, змагання, метод створення ситуації успіху у фізкультурно-оздоровчій діяльності, заохочення, доручення, метод особистого прикладу, переконання, ігровий метод тощо.

Значний вплив на формування у старших підлітків мотивації до фізкультурно-оздоровчої діяльності мало застосування оздоровчого плавання та фітнесу.

Друга організаційно-педагогічна умова «залучення старших підлітків до організації та проведення змагальної діяльності на різних рівнях на основі створення ситуацій успіху» впроваджувалася з метою формування позитивного самоствавлення учнів 7–9-х класів у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності; визначення готовності до цілеспрямованості як важливої вольової якості.

У процесі організації змагальної діяльності створювалися умови, за яких учні 7–9-х класів взаємодіяли між собою й намагалися подолати як посильні труднощі, так і труднощі підвищеної складності: готували спортивний інвентар; разом із педагогами розробляли сценарій змагань; добирали музичний супровід змагань з оздоровчого плавання; організовували та брали участь у марафоні з оздоровчого плавання; старші підлітки залучали друзів, батьків, знайомих для створення груп підтримки на змаганнях із плавання; самостійно фіксували спортивні результати та статистику змагальної діяльності; залучали молодших школярів до проведення тренувальних занять, що давало можливість старшим

підліткам бути в ролі вчителя-тренера тощо. Взаємодія між учителями фізичної культури, батьками та старшими підлітками, була спрямована на освоєння цінностей фізичної культури, здоров'я, виховання цілеспрямованості, потреби до систематичної рухової активності. За такого підходу, учні 7–9-х класів з більшою зацікавленістю ставилися до різних аспектів виховання цілеспрямованості засобами фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Цих поглядів дотримується М. Тимчик (2013, с. 437-440), який вважає, що освітній процес буде ефективним за умов використання змагальної діяльності. Під час змагань старші підлітки реалізують власні бажання та інтереси; проявляють цілеспрямованість, рішучість, творчість тощо. Крім того, вмиле використання змагальної діяльності формує в здобувачів освіти прагнення до здорового суперництва, досягти поставленої цілі, долати посильні труднощі, завершувати розпочату справу до логічного кінця.

Зміст третьої організаційно-педагогічної умови «забезпечення комплексної роботи з вчителями фізичної культури, інструкторами з оздоровчого плавання та фітнесу щодо виховання цілеспрямованості учнів 7–9-х класів» передбачав розроблення спільної, узгодженої стратегії виховання старших підлітків у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Експериментальна робота ґрунтувалася на комплексній роботі із вчителями фізичної культури, інструкторами з плавання, фітнесу щодо виховання цілеспрямованості учнів 7–9-х класів; суб'єкт-суб'єктній взаємодії підліток-інструктор-учитель фізичної культури тощо. Всі дії педагогів у роботі з учнями 7–9-х класів будувалися на демократичній основі, довірі один до одного, взаємодії з урахуванням інтересів, бажань та потреб старших підлітків у процесі виховної фізкультурно-оздоровчої діяльності; під час організації занять з оздоровчого плавання, змагань та інших спортивних заходів, використовувалася сукупність необхідних методів та створювалися умови для об'єктивного визначення здібностей учнів 7–9-х класів тощо. Педагоги мали змогу встановити спортивні уподобання учнів 7–9-х класів, визначитися, які фізкультурні елементи по змозі школярам, від яких вони отримують радість та

задоволення, що є невід'ємною частиною гармонійного розвитку особистості старшого підлітка.

У роботі з учнями 7–9-х класів учителями фізичної культури, інструкторами з оздоровчого плавання та фітнесу значна увага приділялася врахуванню їх вікових, анатоמו-фізіологічних та психологічних особливостей.

Підсумки формувального етапу експерименту дають можливість стверджувати про позитивні зміни у рівнях вихованості цілеспрямованості у фізкультурно-оздоровчій діяльності учнів 8–9-х класів ЕГ. При цьому слід наголосити, що в старших підлітків КГ суттєвих змін у вихованості цілеспрямованості не було виявлено.

Характеристику рівнів вихованості цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності за кожним із критеріїв до та після формувального етапу експерименту наведено у таблиці 1.

Узагальнення показників вихованості цілеспрямованості учнів 8–9-х класів ЕГ та КГ після завершення формувального етапу експерименту засвідчує позитивну динаміку: високий рівень вихованості цілеспрямованості учнів ЕГ збільшився на 14,1 %, середній відповідно на 14,5 %, а низький зменшився на 28,6 %. Ці зміни є статистично значущими, оскільки достовірність отриманих результатів перевірялася за допомогою методів математичної статистики (критерій Пірсона (χ^2)).

Таблиця 1

Рівні вихованості цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності за кожним із критеріїв

Рівні	Експериментальна група				Динаміка		Контрольна група				Динаміка	
	Конст. Етап		Формув. Етап				Конст.		Формув. Етап			
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Високий	14	9,7	34	23,8	+20	+14,1	15	9,7	18	11,8	+3	+2,1
Середній	52	36,0	72	50,5	+21	+14,5	56	36,7	58,8	39	+3	+2,2
Низький	78	54,3	37	25,7	-41	-28,6	81	53,6	75	49,4	-7	-4,2

Результати здійсненого дослідження дозволяють зробити висновки, що

використання сукупності зазначених організаційно-педагогічних умов сприяло значному підвищенню рівнів вихованості цілеспрямованості старших підлітків у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. Отже, можемо стверджувати, що впровадження розроблених організаційно-педагогічних умов виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності було ефективним.

Список використаних джерел

1. Касіч, Н. П. (2019). Виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності. (*Автореф. дис. ... канд. пед. наук*). 21.
2. Касіч, Н. П. (2018). Педагогічні умови виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності. *Науковий журнал «Молодий вчений» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. «Актуальні питання фізичної культури, спорту, ерготерапії»*, 3.3 (55.3).
3. Остапенко, О. І. (2016). Військово-патріотичне виховання в системі пріоритетів державної політики. *Фізичне виховання в рідній школі*, 5 (106).
4. Тимчик, М. В. (2013). *Фізичне виховання старших підлітків у процесі спортивних ігор у загальноосвітніх навчальних закладах*. Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал. Івано-Франківськ: НАІР.

В.І. Кириченко
м. Київ

ТЕХНОЛОГІЯ ПОРТФОЛІО У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА

У статті висвітлюються потенційні можливості технології портфоліо у формуванні соціально успішної особистості старшокласників. Наводяться тлумачення терміну «технологія портфоліо» у системі освіти в річищі компетентнісного підходу. Надано описи досвіду впровадження технології портфоліо на базі експериментальних закладів лабораторії.

Ключові слова: соціально успішна особистість, старшокласник, технологія портфоліо, формування.

За експертними оцінками, найбільш успішними в соціумі у найближчій перспективі будуть люди, які вміють здобувати освіту упродовж життя, критично й креативно мислити, ставити цілі й домагатись їх досягнення, працювати в команді, вибудовувати комунікацію в мультикультурному середовищі тощо (Тренінг для педагогів, 2017).

Формувати у здобувачів освіти важливі для успішного життя ключові компетентності допоможе використання соціально-педагогічних технологій з